Rainer Maria Rilke

Beyaz Prenses Sancaktar

Türkçesi : Yüksel Pazarkaya

KİTAP

Şiirler 5

Cem Yayınevi

RİLKE KİTAPLARI
Şiirler 5

RAINER MARIA RILKE
Beyaz Prenses • Sancaktar
Almancadan Çeviren: Yüksel Pazarkaya

1. Basım: Kasım 2006 / Cem Yayınevi
ISBN: 975-406-846-1
Dizgi: Mustafa Balaban
Kapak Tasarım: Artikus
Baskı: Umut Matbaası
(212) 637 09 34

CEM YAYINEVİ
İpek Sokağı No: 10
34433 Beyoğlu - İstanbul
www.cemyayinevi.com - info@cemyayinevi.com
Tel: (212) 293 41 70 Faks: 244 15 33

RAINER MARIA RILKE

BEYAZ PRENSES SANCAKTAR

Almancadan Çeviren:
Yüksel Pazarkaya

cem yayınevi

ÖNSÖZ

Rainer Maria Rilke'nin bütün şiirleri dizimizde sıra 1898 ve 1899 yıllarında yazılan *"Beyaz Prenses" (Die weiße Fürstin)* ve *"Sancaktar Christoph Rilke'nin Aşk ve Ölüm Tarzı" (Die Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke)* adlı yapıtlarda. Bunlardan *"Beyaz Prenses"* Türkçeye ilk kez çevriliyor. Bu iki kısa yapıtı bir arada sunuyoruz.

Rilke, gençlik döneminin bu iki yapıtını, diğer bazı gençlik yapıtlarında olduğu gibi, 1904 ile 1909 yılları arasında tekrar tekrar yeniden işlemiş, *"Beyaz Prenses"*i 1909 yılında *"Bana Tören" (Mir zur Feier)* (Cem Yayınevi 2006) şiirleriyle birlikte *"Erken Şiirler" (Frühe Gedichte)* adıyla yayınlamıştır. 1912 yılında *İnsel* Yayınevinin *bibliofil* dizisinin ilk kitabı olarak çıkan *"Sancaktar"* ise, beklenmedik bir başarıyla tam bir *kült* kitabı olmuş, İkinci Dünya Savaşı yıllarına dek yüzbinleri bulan baskı adedine ulaşmıştır. 1912 yılına dek pek sınırlı kalan Rilke adı, bu kitapla birden ünlenmiş ve genç (*avant*) Rilke dönemi kapanmıştır.

Her iki yapıtı da şiir dizisi içine alırken, tereddüt duymamak mümkün değil. Ancak bu çeviriler için kaynak oluşturan Almanca *Bütün Yapıtları* (*bakınız: İyi Ruhlara Adak, Cem Yayınevi 2004, Önsöz*), bu iki yapıta da Rilke'nin şiirleri arasında yer veriyor. Biz de bu düzenlemeyi izliyoruz.

*"Beyaz Prenses"*in alt başlığı *"Deniz Kenarında Bir Sahne"* Yapıt, sahne betimlemelerini de içeren, bir tiyatro oyunu olarak kurgulanıyor. Oyunun kişilerinin konuştuğu metinler şiir olarak kurulmuş. Bu yapıta, *şiirsel oyun* tanımı belki daha uygun düşer.

"Sancaktar Christoph Rilke'nin Aşk ve Ölüm Tarzı" da, her ne kadar *"Beyaz Prenses"*in oyun kurgusunu göstermese

bile, sahne sahne gelişen bir ufak *epos*. Burada dil, genellikle düzyazısal görünse de, son kertesine dek yoğunlaştırma yöntemiyle okuyucuya, metindeki *ben*'in duygusallığını doğrudan ileterek etkilemeye yönelik.

Her iki yapıtta anlatılan kişi ve olaylar, XVI.-XVII. yüzyılda geçiyor. İlkinde mekân deniz kenarında bir soylu sarayı. İkincisinde kışla, sahra, şato v.b. biçiminde değişiyor.

Veba günlerinde genç prensesle kardeşi, bir yandan ulaktan gelen haberlerle kara ölümün genç yaşlı demeden alıp götürdüğü insanlara el uzatmak gereğini vicdanlarında duyarlar. Öte yandan, kendi dertlerindedirler. *Beyaz*, eşinin bile eli değmemiş, arı ve temiz kalmış prenses, bir uzak sevgiliyi hasretle bekler gibi, kendi ölümünü bekler. Kız kardeşiyle yaşam ve ölüm, aşk ve ayrılık, beklem ve özlem izleklerini yansıtan bir söyleşiyi yürütürler. Hayalde beklenen mutluluk, buna özlem ve gençlik izleklerinin iliştirilmesinde, *Beyaz Prenses*, anı kavramına da yeni bir boyut katar: "*Gençlik yalnızca anı, / henüz gelmeyen birinin anısı.*"

Rilke'nin ününü ilk kez yaygınlaştıran ve 1912 – 1945 yılları arasında en fazla okunan kitaplardan biri olan "*Sancaktar Christoph Rilke'nin Aşk ve Ölüm Tarzı*", şairin kendi ifadesine göre, bir güz gecesinin beklenmedik bir armağanı olmuş ve rüzgârda titreyen iki mum ışığında bir gecede yazılmış. Yine de bu metin üzerinde uzun süre çalışıldığı ve metnin değişime uğradığı biliniyor.

"*Cornet / Sancaktar*", iki dünya savaşında cepheye giden birçok askerin torbasında yer alarak, ateş aralarında okunarak, askere moral olmuş bir kitap. Bu yüzden de sonraları, 2. Wilhelm İmparatorluk Almanyası ile izleyen Weimar Cumhuriyeti'nde burjuva toplumlarının ideolojisine yataklık etmekle eleştirilmiştir.

Metnin kahramanı *Sancaktar Christoph Rilke*, Rainer Maria Rilke'nin baba tarafından var olduğu sanılan ve aranan *soylu* kökeni, en azından yazın kurgusu olarak gerçekleştiren bir

metin. *Soyluluk*, bu yapıtta anlatılan kısa yaşamında, sancaktarın Türklere karşı savaş sırasında, karşısına çıkan bir şatodaki kontes tarafından baştan çıkarılmasıyla temellendiriliyor. Bunun için de, metnin ilk yazımlarında kontes düşman tarafından ateşe verilen şatodan kurtarılıyor. Ancak, bu çeviriye de temel olan son biçiminde Rilke, kontesi şatoda yakarak öldürüyor, buna karşılık sancaktar, bir kadın gibi kucağında taşıyarak, sancağı yangından kurtarıyor ve kendisini yitiren birliğinin peşinden atını sürüyor. Öyle bir yıldırım hızıyla ve sancak aşkıyla sürüyor ki atını, birliğini ayırt edemeden ilerliyor ve düşman kamalarının ortasında buluyor kendini. Orada sancağını kahramanca korurken, bir şenlik halinde ölüme gidiyor. Türklerin kılıçları altında kahramanca ölüyor.

Metnin, iki dünya savaşında cepheye sürülen gençler üzerindeki etkisi, kontesle yaşanan o müthiş güzel aşk gecesi ve sancağa kahramanca sahip çıkarak onun için ölme izlekleriyle duygusal derin etki yaratmıştır. Bu etki metinden kaynaklandığınca, genç insanların cephede, aşktan ve dosttan, sevgiliden ve kardeşten uzakta, ölümle burun buruna konumlarından da kaynaklanıyor. Bu küçük kitabı okuyan cephedeki asker, derhal kendisini genç sancaktar Christoph Rilke'nin yerine koyuyor. Cephedeki asker, hayalindeki ulaşılmaza, bu metni okurken ulaşıyor duygusunu yaşıyor.

Yapıtın özelliği, dildeki tutumluluk ve yoğuşturma yanında aşk ve ölüm konularını işlerken, ana ile sevgili, aşk ve dinsel inanç kavramlarını bileştirmesidir.

Eleştiriye uğraması, savaşı estetize ettiği yolundaki değerlendirmelerin yanı sıra yapıtta kadının rolü ve konumuyla da ilişkilendiriliyor. Bu eleştirmenlerden *Bettina Krüger* de, Rilke'nin yapıtını propaganda amaçlı yazmış olabileceğini söylemiyor. Ona göre, bu metnin yazıldığı 2. Wilhelm Almanyası'ndaki *Zeitgeist*, onu böyle bir yapıta yönlendirmiştir.

Kanımca, Rilke'nin aileden gelen soy ağacı arama ve araştırma izleği de burada etkili olmuştur.

Bütün eleştirilere karşın, her iki yapıt da Rilke şiirinin ilginç ve özgün yönlerini sergiliyor. Dil, deyiş ve imgeleriyle genç Rilke doruğa erişiyor.

Gökçeada, Eylül 2006
Yüksel Pazarkaya

BEYAZ PRENSES

(1898 yılında yazıldı)

Sahne

Arka sahne:
Soylu bir villa (XVI. yüzyıl sonlarına doğru). Beş kemerli açık holde basit, kapalı yarım ayak bir kat. Önünde boy heykelleriyle çevrilmiş bir teras, geniş basamaklı bir merdiven buradan bahçeye iner. Arka taraf, villanın arkası: park.
Orta sahne:
Bahçe; defne ağaçları, dutlar ve ortada, merdivene doğru, iki yanı çınarlı bir yol. Önde solda: yastıklar konmuş bir taş sıra ve çok memeli bir tanrıçanın sütun gibi boy heykeli.
Ön sahne:
Taşlı sahil (iskeleli) ve seyirci tarafından bakınca, düzenli olarak karaya vuran dalgalarla sahneye doğru yayılan deniz. – Villa, gökyüzünü ve açık denizi yansıtıyor.
Kişiler:
Beyaz Prenses. Kız kardeşi Monna Lara. Vekilharç Amadeo. Siyah maskeli iki rahip. Bir ulak.

BEYAZ PRENSES *önde taş sırada yaslanmış. Üstünde zarif, beyaz bir giysi var. Gözlerine bekleyiş ve kulak veriş sinmiş. Ara.*

YAŞLI AMADEO *üstünde siyah ev kıyafeti, ağırbaşlı. İyice eğilir*
Prens gitti.

BEYAZ PRENSES *hafifçe alnını indirir.*
Ara.

YAŞLI AMADEO
Şimdi ne emredersiniz?
Ara.

BEYAZ PRENSES
düşünceli.
Prens bizi ilk kez terk ediyor,
değil mi?

YAŞLI AMADEO
Düğün töreninizden beri ilk kez oluyor.

BEYAZ PRENSES
Ve bu epey uzun bir zaman.

YAŞLI AMADEO
On birinci yıl girişi süsleyeli
sizi karşılamak için o an.
Ara.

BEYAZ PRENSES
Sanılmasın, çok kişiyle durum.
Ben bir çocuktum.

YAŞLI AMADEO
Anımsarım hâlâ;
başınızda çelenk görünüyordu henüz çok erken –
Korkak çekinir
çocuklar kraliçe oluyor ama...

BEYAZ PRENSES
Evet, bütün güller kapılınca ellerinden
ve bütün hayalleri
ve olgun portakal çiçekleri
sarınca alnı birden,
gölgesi sanıncaya dek, soğukça
eski gelin taçından ona doğru aşağı inen:
o zaman oluyor çocuklar – kraliçe.

Ara.
Ayağa kalkar, daha canlı
Prens, çok mu hizmetkâr götürdü ormana?
Tez
Herkesi gönder, salonları boşalt,
kimse çıkmasın karşıma yollarda;
çünkü, sanki bugün geliyorum salt
şarkı söyleyip sarmalamaya sütunları
yemiş salkımlarıyla
sımsıkı ve ağır üst alt.

YAŞLI AMADEO
Emredersiniz, bir bahaneyle uşakları,
hepsini dağıtırım;
ben ama izninizle gününüze katılırım?

BEYAZ PRENSES
Yok. Sen de git. Sanırım, istiyordun çoktan
Pietrasanta'da, torunlarını görmek.
Bugün olsun bu gerçek.

YAŞLI AMADEO
Bana öyle iyisiniz ki, bilirim...

BEYAZ PRENSES
İyi değilim. Sana yalnızca armağan veririm,
çünkü sen de bana veriyorsun aynı gönülle.
Ve Monna Lara'ya bağlı olduğun için böyle,
haydi al götür onu da senin uslu ufakların yanına.

YAŞLI AMADEO
Bana bahşettiğiniz bir cevher.

BEYAZ PRENSES
Ve sonra unutmayın: ipek ve keten al çıkınına
dolaplarımdan benim,
alabildiğiniz kadar götürün beraber.

YAŞLI AMADEO
Bizi ihya ediyorsunuz!

BEYAZ PRENSES
Tasasız kılabilsem sizi!
Kimin var vakti – hayat öyle çok –,
sıkıntıyı düşünecek, küçük şeyleri,
büyük şeyler doldururken içimizi.
Ağlamamalı kişi ve de gülmemeli;
hafif bir sandal gibi süzülmeli
ve kendi oyunundan başkasına kulak asmak yok.
Ara.
Bağışlayın, düşüncelere daldım. Bakın,
içimde öyle garip istiflenmişler ki,
yıldan yıla. Şiir yazan biri sanki
ve çok yaşlı biri, şunları bunları
gönlünde bulan. – Ama artık çıkın,
ve döndüğünüzde, anlatın bana olanları,
nedir bir çocuğu sevindiren. Yakın
bekliyor sizi sevinçli bir şey. Belki beni de.
Birbirimizi düşünelim.

YAŞLI AMADEO *saygıyla derinden eğilir.*
Çınarlı yoldan eve doğru yürür ve baştan sona terastan geçer.
Ara.

BEYAZ PRENSES *sahilin ta kıyısına kadar gelir.*
Gözlerinin içinde deniz. Hafifçe kollarını kaldırır ve bir süre iki yana salt açılmış olarak durur.
Ara.

MONNA LARA *teras tarafından gelir.*
Üstünde yere kadar uzanan soluk mavi bir giysi vardır.
Sessizce kolunu prensesin omzuna koyar.
İkisi de denizi seyreder.
Ara.

MONNA LARA *alçak sesle*
Bırak yanında kalayım.
Ara.

BEYAZ PRENSES
Sen çocukları seviyorsun, değil mi?

MONNA LARA
Ben seni seviyorum.
Kısa ara.

BEYAZ PRENSES
Sen bilmiyorsun, ben kimim.

MONNA LARA *başını döndürür ve*
Kardeşinin yüzüne bakar.

BEYAZ PRENSES
Ah çocuk...

MONNA LARA
Düşte biz acaba
daha yaşlı değil miyiz bazen çabuk?

Seni gördüm düşte. Benziyordun bir ağaca.
Duruyordun yapayalnız ve öyle taze yeşile dek
ve bir akşamın aksiyle tutuşmuş.
Ve yürüdüm oraya, iyice yaklaştım
Ve görüp dedim yüksek sesle: Değilsin sen çiçek doluşmuş.
Ve sordum sana: Ne zaman açacaksın çiçek?

BEYAZ PRENSES *onun ellerini tutar.*
Alçak sesle
Var say ki, düş bitmiş olmasın.
Derin düştesin say, sen uyuyan. Olsun
o senin düşün, hem de benim. Çok düş görünce,
bilirsin artık, nasıl tahmine gelmez
taşır bizi düş. Döner, şahlanır önce
ve tehlikelerle doludur bilinmez.
Koşar kovalar, diner durulur sonra yine
ve istemez devam etmek; ve titrer sanki
atların titrediği gibi, bir yerden tut ki
tam aynı atlı geliyor yeniden
çıkıyor karşına, tam aynı hayvan,
aynı bey üstünde, çehre çarpık ve soluk aniden –.
Böyle, değil mi, düşlüyoruz habersiz sonundan.
Biliyorsun, türlü türlü şey düşte
olabilir. Ve öylesine dönüşebilir.
Bir çiçek gibi sessiz uykuya inilir,
ve uyanırsın belki bir çığlıkla işte...

MONNA LARA
Ama düş düştür. Gelir ve gider.
Ve sabah olunca, öylesine ışır ev
ve değişir bütün düşler ve işlev...

BEYAZ PRENSES

Yine de sonsuzca içimize işler.
Düşün, hangi yaşam *daha çok* yaşantı içler
düşündeki resimlerden? Ve senindir daha?
Uyursun, yalnız. Kapılar sürgülü.
Bir şey olamaz. Oysa, senden görüngülü,
asılır kalır içine bir yabancı dünya.
Ara.
Uzandım böyle sık sık. Ve dışarda bir yürüyüş,
bir yaklaşıp bir uzaklaşıyordu adımlar;
bana oysa kalp atışı bir başkasının düşmüş,
dışarda vuruyordu ve ben içerde çekiyordum acılar.
Acılar çektim, bir hayvanın ölüm acısı gibi,
kimseye diyemedim, neyim var.
Ama sabah olunca saçımı taradılar,
ve hep giydirildim giysimi
bir günlük –; bana geldi bir yıl kadar.
Bana görünüyordu bütün bir yaşam ayakta,
ben uyanık olduğum süre; olan her şey de
düşüyordu benden geçip düşlerin eline adeta –
şimdi ama biliyorum ki: yine de yerinde.
Dünya büyük, ama oluyor içimizde derin
dibi gibi denizin. Nerdeyse bir anlamı yok,
uyur mu yoksa uyanık mı olması birinin,–
bir ömür bütün yaşamını *oysa* taşıdı çok,
acısı buna karşın olacak *onun*, ve kaderinin
geçip gitmediğini bilir. Altında derin ağır huzurun
olur olması gereken loşlukta,
ve gelir sonunda, aydınlık çehreyle boşlukta,
yazgısı yine de ona uğrun uğrun.

MONNA LARA

Bilmem, ne diyorsun, kardeşim. Yalnız seni
görüyorum. Her şey acıtıyor beni

senden yana. Öyle ağırsın ki.
Yine de senden daha fazla bilmek isterim.
Bir gece senin yastığında isterim
uyumak. İsterim sabah senin sıcak
saçını taramak – üç saat – gücünce ancak
kolumun. İsterim hizmet edeyim sana.

BEYAZ PRENSES
Sen bana hiç öyle büyümüş görünmedin.

MONNA LARA
İsterim seninle ağlamak –

BEYAZ PRENSES
Ben ağlamıyorum. Birini düşünüyorum ancak.

MONNA LARA
Onu düşünüyor musun kesin?
Öyle içten istiyorum birini düşünmek,
ama mümkün değil birinin derinine inmek;
bir garip eriyip ayrışması var herkesin.

BEYAZ PRENSES
Duyumsuyorum onu yıldan yıla daha berrak bilesin.
Senin elinden tuttu o bir defasında,
(küçüktün o zaman).
Büyük kişiliklerden bir kişiydi o sana,
benim değildi, bana sorarsan.
Ama bir gece, o birinde,
uzun uzun ve dinmeden
ağlarken, oydu kendini resmeden
ağlamaklı ellerimin içinde.
Ve o andan beri içimde büyüdü
oğlanların büyümesi gibi;
ve adam olup yürüdü.

MONNA LARA
Demek olabilir: insan derinden unutabilir,
derinden hatırlamak için...

BEYAZ PRENSES
Biz uzak şeyler
konusunda hayal kuyusuyuz –

MONNA LARA
Ya benim günlerim? Ya geceler sonsuz?
Ya ben bekleyim mi? – Tanrım, nasıl devam eyler
her şey upuzun ve yavaş, ki hayat denir.

BEYAZ PRENSES
Benim sevgili kardeşim, kendini üzme;
düşün, hepsi bunların bizim düşümüz;
orada uzayabilir kısa, uzun olan ise
sonsuzdur. Ve zaman mekândır düpedüz.
Monna Lara'nın başını avuçlarına alır ve alnını,
yumuşak bir şefkatle uzun uzun öper. Yaşlı Amadeo,
bir süredir ağaçlı yolda beklemektedir, dikkatle yaklaşır;
saygıyla eğilir.

YAŞLI AMADEO
Saygıdeğer Prenses –

BEYAZ PRENSES
Siz hâlâ girmediniz mi?

YAŞLI AMADEO
Bağışlayınız.
Yola çıkmaya hazırdık,
tam o zaman bir ulak geldi tozlu kılık
bir mektupla; şimdi salonda bekler.

BEYAZ PRENSES
Onu göreyim.

YAŞLI AMADEO *saygıyla eğilir.*

BEYAZ PRENSES
Ve Monna Lara bir başka sefer
sarışın torunlarınıza sizinle gelir.

MONNA LARA *Amadeo'ya*
Bir defa erkenden oraya doğru ata bineriz
bir yaz sabahı, siz ve ben;
bugünlük onlara selamımı götürünüz,
çok hüzünlüyüm şimdi kalben...

YAŞLI AMADEO *saygıyla iyice eğilir. Eve gider.*

MONNA LARA *düşünceli gülümseyerek*
Çok hüzünlü çocuklar için. Yine de çocuk.
Değil mi? Başka ne. Bir şey dönüşüyor,
bir şey düşüyor üstümden. Oysa çabuk
başlamıyor gelecek olan. Ellerim uçuk
göçmen kuşları, sanki ilk kez denizden
geçmekteler; orada yok hiçbir yer.
Ve çalışıyorlar şu bu dalgayı rehber
diye nişanlamayı dönüş yolu için izden –

BEYAZ PRENSES *onun iki elini tutar ve dikkatle bakar*
Onlar yalnız görünür; oysa uçar sürü sürü
aynı yoldan sıcak tepelere;
gökyüzü milyonlarca kanat üstü.
Ve hepsi ulaşır büyük sıcak ülkelere.
Bu arada ulak hızlı adımlarla ağaçlı yoldan
yaklaşmıştır; Monna Lara onu algılayınca,

kendini kurtarıp, ona bakar. Birdenbire, sanki korku içinde

MONNA LARA
İçeri geçeyim mi? Yalnız mı olmak istersin?

BEYAZ PRENSES
Hayır. Sen gidersen, sadece öylesine gidersin.
Nedir çünkü, ağaçtan ağaca geçip giden
senden habersiz. O hiç kımıldamaz, sen neysen.
Ben yalnız olmam ve sen gitmiş değilsin.
Ulak Prenses'e yaklaşıp, bir mektup uzatır.
Sonra ağaçlı yolun başladığı yere dek geri çekilir.
Prenses, onu açıp, okumaksızın, Monna Lara'ya uzatır; Gülümser.

BEYAZ PRENSES
Benim haberim var iletiden. Çoktan. Ama oku.

MONNA LARA *dikkatle okur, neredeyse zorlanarak*
Ve işaret versen... Ne anlama gelir bu?

BEYAZ PRENSES
Yalnız olduğum. Burada hükmettiğim.
Onun sandalının sahile çıkabileceği.
Ve kim olursa olsun boğazlayabilirim,
burada bu elle: bize ihanet edeni.

MONNA LARA *şaşarak*
Gelsin öyleyse, bugün, buraya? Parkta
burada karaya çıkar, gerçekten, bir konuk gibi?

BEYAZ PRENSES
Bunu bilmiyor muydun?

MONNA LARA

Bana öyle geldi ki,
Sanki bugün bir şey gelecek üstümüze.
Ani bir hayranlıkla
Ey tatlı, ey benzersiz, kuvvetli hatta.

BEYAZ PRENSES *düşünceli*

Bir mektup daha gönderiyor. Koca çocuk.
Bir yazmadığı kaldı, bu sevimli oğlanın:
"Bak, ben geliyorum". Kör mü ki kanım, uçuk?
Ve bir ulak *daha*. Yüz ulağının
kabul ettim bugün. Rayiha ve rüzgâr ufuk,
şarkı ve sessizlik, sesi uzak tekerlerin,
bir kuş ötüşü, ve sen, senin kalmak isteğin –
hangisi ulak değildi? Kaç ulak duruyor
kapısında kalbimin, – yürüyor işitme duyumda
ve üşüşüyorlar damarlarımda – ah!
Ve uğraşıyor, onu kaybedeyim diye hâlâ.

MONNA LARA

Anlarım, binlerce kez kendini güvenceye
almak istemesini. Ya bir şey daha olursa,
ya talih bir dönerse ve korkutursa, –
ne biçim bir korku bu büyük yakınlığı öyle
gelmekte olanın...

BEYAZ PRENSES

Ulak.
Hâlâ bekliyor ve unutuyoruz biz onu.
El eder. Ulak yaklaşır ve saygıyla eğilir.
Bir şeyler yeyin için, dostum. Güneş mektubu
ışıttı. Hava sıcaktı ve yol uzun.
Lucca'dan mısınız?

ULAK
Buyurduğunuz gibi.

BEYAZ PRENSES
Biliyorum.
Kentte ne var ne yok?

ULAK
Âlicenap Hanım'ım,
gri mi gri kent. Şu toz gibi gri doğruysa tanım.
Öyle duruyor, sanki hoş bir şey beklemiyor.
Tamamen sessiz sedasızdı, yalnızca deniyor
kapıda nöbetçiler döğüştüler, ben giderken,
bana da bağırdılar ve saldırdılar bana.
Çok şükür, Tanrı'da takılmadan kurtuldum ben
bu vuruşmaya. Sağ salim çıkıp geldim ama –

BEYAZ PRENSES *öndeki sıraya oturur;*
devam eden anlarda gittikçe daha az kulak verir
ulağın sözlerine ve büyük gözlerle denize bakıp,
dalar gider
Ve yürüdünüz, sanırım, büyük bir cesaretle
ve sağ salim yolunuzda? İyi miydi yol hiç değilse?

ULAK
Yol iyiydi, âlicenap Hanım. Sunuyordu
gerçi çok az gölge. Ama bu daha iyiydi
köylerin içinden geçmekten. Bıçak sırtında sanki
sefalet çığlıkları arasından öyle yürünüyordu.
Bu ölümdür, âlicenap Hanım, ölümdür bu.
Bir ev gördüm, çığlık atıyordu kapısında
bir hamile kadın ve yoluyordu saçını başını.
Ve gördüm hamile olmayan birçok kadını –
korkudan, sanıyorum – bağırıyordu onlar da.

Ve orada burada biri geçiyordu yanımdan
ve saldırıyordu birden rasgele belirsizliğe
ve havayı ısırıyordu ve birdenbire işte
bir çığlık fırlıyordu mavi ağzın ısırıkları arasından.
Bir çığlık, öyle denir, umrunda mı hiç kimsenin?
Bağrıştıklarını işittim birçok erkeğin,
ve bana öyle geldi ki, sanki bağıran bendim;
ama hiçbir zaman onun gibi bağıranı görmedim.
Evet, insanın hiç unutmayacağı şeyler var: –
hani o korku, içinde taşır hayvanlar,
kadınların korkusu, korkunç doğum sancıları çekerken,
küçük çocukların korkusu da buna dahil, –
ve hepsi birden çullanmıştı ona, sermişti yere gafil,
ve işte sanki onu paramparça ederekten.

MONNA LARA *bakışlarını ulağa diker, sonra çekingen oturma sırasına döner. Söylerken zorlanır*
San Terenzo'da mıydı, bu gördükleriniz?

ULAK
Hayır, soylu Hanım kız. Vezzano'daydı bunlar.
San Terenzo sakindi. Orada girdim
Bir kiliseden içeri ve verdim
kendimi duaya, bir tek sunak ışığı yanar,
iyi yolculuklar için. Ben vardım bir tek.
Oysa Sarzana'da, katedralin içinde,
ilahi söylüyorlardı. İlahi mi dedim? Yok, pek
bir bağrış çağrıştı bu da: sanki birdenbire
yedi yüz kadar ağız ve org bağrıştı.
Diz çöktüler, Hanım kız. Boğazları
ışgın sapı gibiydi, avazı çıktığı kadar,
erkeklerin gözleri fırlamıştı yuvar yuvar,
ağızları da açık, kadınlarınki kapalı.
Çocuklar bile pek huzursuzdu:

kollarını uzattılar uzun boyunlar gibisinden
ve ikinci bir ağız gibi onları tuttular
kalabalığın içinden, sımsıcak kümenin içinden;
merhamet! diye haykırdılar, merhamet et! Var:
merhamet et! kükredi arka sıralar
büyük kaide üstünde duran geniş piskopostu bu
Tabernakel[1] takılı, öyle ki duru
Monstranz[2] sarsıldı ve etrafa sanki
bakışlar gönderiyordu. Onlar ama bağrıştılar,
üst ucundan uzun seslerin çekiyor gibi
Tanrı onları yukarı, sanki uzun saçtılar.
Ve diğerlerinin arasına sıkıştığımda,
duyumsadım (ki hâlâ tabanlarımda duyumsarım),
bütün katedral sanki kalkıyordu havaya –
ve sonra yine iniyordu, soluk alıp verme gibi sanırım. –
Bir mucizeydi bu. Mucizeler gerekiyor bize.
Siz bunu görmediniz, ölüm nasıl da size
gelip gelip gidiyor, kendi evinizde gibi tıpkı;
ama *bizim* ölümüz değil, bir yabancı, yankı...
herhangi bir şirazesi temelden çıkmış kentten,
hizmetli bir ölüm değil Tanrı tarafından...

BEYAZ PRENSES *aniden bakışını kaldırır*
Ölüm mü? Ne diyor, ne diyor?

MONNA LARA
Rica ederim, emret de, gitsin.
Ürküyorum ondan, bu lafları bitsin –

1 Kilisede üstü baldakinli sunak yerinde duran, içinde papazlar tarafından dağıtılan nanı mukaddeslerin saklandığı sanatkârane işlenmiş mahfaza.
2 Hazreti Isa'nin bedenini temsilen nanı mukaddesin saklandığı ve saygıyla seyredilen üstün sanatla süslenmiş kap.

ULAK
Bir yabancı ölüm, diyorum, bilmediği kimsenin,
o ama bilir her bir kişiyi tek tek...

BEYAZ PRENSES *Monna Lara'nın korkusunu görür*
Bağışla, onu devamlı konuşturdum şu ana dek,
bana sanki sesi gibi geldi uzak bir aletin.
Monna Lara'nın kızgınlık içinde, hâlâ elinde tuttuğu mektubu tamamen parçaladığını fark eder.
Gülümseyerek
Bak işte, mektubum...

MONNA LARA *ürperir*

BEYAZ PRENSES *sitem etmeksizin*
Böyle yaşıyor ellerin
kendi başına –
ulağa
İyi yürekli dostum, bak orada var
Meierhof'ta kimi adamlar; gidin
oraya, daha iyi kulak verir onlar.
Burada yalnız alışık olmayan kadınlar
var böyle ciddi konulara. Bizi sakınırlar
umarım, her şeyden önce de bu çocuğu.

ULAK *geri çekilir ve saygıyla eğilir*
Bağışlayın, saygıdeğer Hanım, sanki buğu
kapladı gözümü, görmedim, Hanım kıza yaramadığını.
Alıp sürükledi beni, sözün bazen özelliği bu.
Yalnız *bir şey* daha söylememi bağışlarsanız, onu
da hemen söyleyeyim.

BEYAZ PRENSES
İyi bir şeyse, söyleyin.

ULAK

Siz böyle korumasızsınız. Bu doğru değil, bilin.
Park açık, Tanrı'nın ülkesi gibi,
ve burada sahilden herkes geçebilir.
Sanırım, bağışlayınız beni, kim bilir,
bu köpekler her an gelebilir; buraya yakın
dolaşıp dururlar. Dördünü gördüm onların
yırtıcı kuşlarca bir evin önünde hayaletlerini;
her yerde bekliyor ve duruyorlar sonuna kadar,
ve pencerelerden sallarsa birileri korkarak ellerini,
o zaman geliyor ve evden alıyorlar,
öleni: çocukları, adamları, kadınları, –
her şeyi alıyorlar, ayrım yapmadan.
Denir ki, oluyor hastalara bile baktıkları;
Ama *nasıl* da bakıyorlar? Evet, Tanrı'dan
sorulmaz, görünmüyor yüzleri. Etrafa saçtıkları
buz gibi bir dehşet. Kimseye güvenemem gayrı.
Yaptıkları şey, belki olabilir merhametli bir iş
ve de Hıristiyanca iyi: çabalıyorlar ölüler için
ve taşıyorlar dışarı, budur doğrusu işin,
ama evden içeri soktukları neymiş?
Ve dışarıda durunca onlar ateş ışığında,
ve yükselen ceset yığınlarından
duman ve tiksinti halinde yalım çıktığında,
ateşte girip çıkıyorlar o zaman.
Sanki orada, daha yaşayan biri,
adamlara bedel ödemek zorunda...

BEYAZ PRENSES

Bunu yapın siz, dostum; fidye bedelini
hemen yarın size gönderirim. Kalın gece
Meierhof'ta, orada korunursunuz güzelce
ve uyuyabilirsiniz huzur içinde ve elini
dünyanın tutarsınız sıkıca. Gidin Tanrı'ya emanet.

ULAK

Sağ olunuz, pek saygın hanımım, beni affet,
can sıkan düşük çenem yüzünden.
İyi geliyor, bu acayip zamanlar içinden
dünyanın gidişatından söz etmek.
Şükranlar, ve de unutmayınız, nöbetçi gerek,
ne olur ne olmaz; onlar pıtrak gibiler,
üstünüze yapışırlar ya da karıştırır gidiler
yanan odun yığınını, sanılır ki sonra,
kendine insanın çare kalmaz başka,
üstünde yatmak dışında.

BEYAZ PRENSES

Öyleyse, bu defa ısıtsın
sizi başka bir yatak. Tamam.
Artık, umarım, siz de memnun ve tam
rahat uyur ve cesaret bulursunuz dönmeye yarın.

ULAK *saygıyla derin eğilir ve ağaçlı yoldan çekilir.*

MONNA LARA *bütün süre kıpırtısız durmuşken, birden ağlamaya başlar. Prenses kanepede onu yanına çeker, ve ağlayan başını kardeşinin koluna dayar.*

BEYAZ PRENSES

Sevgili çocuğum, heyecanlı mısın? Ama sen
hiç ürkme; bunlar gevezelik, birleşmiş
yüreksiz korkuyla, basit değersiz deyiş –

MONNA LARA

Bunların hiçbirini bilmiyordum ki ben...
Şimdi birdenbire her şey üstüme geliyor,
başıma neler geliyor ve aklımı çeliyor
ancak şimdi, yaşamın tehdit ettiği.

Yaşam olmadığı, o huzurlu varlığın,
bana sunmak için seçtiği, –
yaşayan üzülür, çaresiz ve yalnızlığın
elinde, tasa, korku, tehlike ve ölümün.

BEYAZ PRENSES
Öyle olsa bile, sevgili dostum, bak, –
öyleyse o da, benim olduğum gibi yıllardan beri,
sanıyor musun, avuntusuz geçen o günleri,
istemezdim olsun nağmesinde ancak
bugün içimde taşıdığım büyük sevincin?
Onlar diyor: ölüm, – ama beni dinlemelisin:
Ölüm – başka bir sedadan değil mi o zaman?
Yalnızca ayırıp çıkarınca – tek tük korkutan.
Hepsini bir bütün olarak al – hepsini sana ait
birçok sözü, kullan onların hepsini: –
yalnızca hepsinin olağanüstü ve sürgit
büyüdüğü yerde, büyür o biri de hani.

MONNA LARA
Ama laf değil dile gelen: onlar ölüyorlar.
Ölüyor, pek çok kişi. Şimdi, şimdi, şimdi.
Hâlâ becelleşiyor, yitirmiyorlar son ümidi;
yapışsa bile ölüm parmaklarıyla ciddi,
boğmak için onları, umuyorlar, kendi
korkuları peşlerinde.
Monna Lara çaresiz etrafa bakınıyor. Bir sessizlik oluyor; Prenses hafiften başını sallıyor.

MONNA LARA *kulak vererek*
Ya şimdi!
Prensesin ayaklarına kapanır, ellerini kavuşturup yalvararak
Ay, yardım edelim! Alalım yumuşak ketenlerden
senin dolaplarından, yataklara sermek için,

ve ne varsa hazırda lohusalara sergenden
sargı, mintan, merhem, pazubant vermek için.
Koyu damlalardan ve hafif yağlardan,
iyi gelen iksirlerden bulanık kana –
ay, ne olursa işte, inlerinde ağyardan
hiç görmedikleri ve bir mucize olsun cana.
Niçin bir mucize olmuyor? Ah, bir bilsem,
hangi sözle *sana* ulaşmam mümkün:
Niçin yumuşatmıyorsun onu *sen*, ey *Meryem!*
Nerede dudakların, *İsa*, yaraları öptüğün?
İğreniyor musun? İstemiyor musun *sen*, lütfun,
bu kötü kokanlara bir mucize sunsun, –
o zaman bana sun: Süt ver göğüslerime, desem,
onlara haydi emin...

Monna Lara kendini dizlerinin üstünde geriye doğru atıp, elleriyle tutarak göğüslerini uzatır, onların dolmalarını beklercesine. Bir süre öylece durur, gerilimi yükselir, kopar ve yüzükoyun prensesin kucağına düşer.

BEYAZ PRENSES *dizlerinin üstünde duran kızı şefkatle yatıştırmak için saçlarını okşar ve üzerine eğilerek, alçak sesle etkili konuşur*

Kendimizin olanı onlarınkine katalım. Yumuşak döşeklerindeki kırışıkları düzletelim de, zengin çocuklarının gibi olsun onlarınki de. Onlara seslenelim hayvanlara nasıl sesleniyorsak, ürkmesinler diye, ve kendimiz bütün ürküyü yitirelim onlar için. Ben, üşüyenlerin yanına uzanayım. Ölmekte olanların alnına elimi koyayım. Yaşlıları paklayayım ve sakallarını örtülerinin üstüne yayayım. Neşeyle çocuklara doğru bakayım ve kadınları rahatlatayım ve morarmış tırnaklarıyla apseleri beni dehşete düşürmesin. Ve ben ölülerin gereğini üstleneyim –

Ara.

MONNA LARA *başını kaldırır. Tamamen sakinleşmiştir, neredeyse kendine gelmiş.*

BEYAZ PRENSES *onun üstünden öteye bakarak, çekingen*
Yarından başlayarak bu olacak benim işim –
ve uzun gecelerimin işi.

MONNA LARA
Yarından?

BEYAZ PRENSES
Yarından, hemşire. Bugün onunum,
gelecek olanın.
Atalarının mirası gibi
ona düşen, varsıl yalnız onun için.
Eşim bile ona sakladı beni;
vahşiliği ve aşırı hiddetiyle,
karşı koyamazdı kimse, o azınca,
laf ve tavrını başkalarının büyülerdi:
soyluların, şairlerin ve dükün.
Ara.
Böylece gelin kaldım. Nişanlı en ırakla.
Monna Lara, son sözlerle birlikte ayağa kalktı;
kaskatı ve çaresiz durur, neredeyse kukla gibi, prensesin
önünde ve sedasız garip bir sesle konuşur.

MONNA LARA
Yani eşin, prens, hiç mi yatmadı senin yanında?
Ara.
Prenses, bakışını denize çevirerek.

BEYAZ PRENSES
Yattı benim yanımda.
Ayağa kalkar; Monna Lara ürkek bir adım geri çekilir.

Akşamüzeri müzik
onu sakinleştirip, artık bir şey istemeyince,
o zaman ben de yatağımı sundum ona. Gözü ince
ince şükranla baktı bana. Dik dudağı sustu eğik.
Böylece uykuya daldı. Ve ben hiç korkmadım.
Gece bazen oturup seyrettim onu,
Kaşlarının arasındaki derin kırışığı,
ve gördüm: şimdi düşlüyordu başka kadınları,
(belki de o sarışın Loredan'ı,
onu öyle çok seven) – beni düşlemiyordu.
Özgürdüm o an. Saatlerce baktım o zaman
üstünden onun, yüksek pencere kemerlerinden:
denize, gökyüzü gibi, dalgasız ve enginden,
ve bir berraklığa, yavaş yavaş dalan;
kimsenin görüp demediği: aydı batan.
Sonra erkenci bir balıkçı gemisiydi gelen
odaya ve ay gibi sessiz sedasız. Süzülüşü
bu ikisinin öylesine yakın göründü ruhuma.
Biriyle daha yakına indi gökyüzüm,
diğeriyle de enginlik oldu engin.
Ve ben uyanık ve özgür ve gözcüsüzdüm
ve sırdaşı oldum yalnızlığın dingin.
Bana öyle geldi ki, bu sanki bendendi,
mekânda öylesine düşsel devinen.
Uzandım ve kıpırdayınca bedenen,
bir rayiha meydana geldi ve yayıldı kendi.
Ve kendini verir gibi çiçekler mekâna,
hani her esinti onlardan koku yüklü
ayrılır gider, – teslim oldum gönüllü
sevgilime dalıp rüya anına.
Bu saatlerle tuttum onu.
Ara.
Oluyordu
başka saatler de, onu yitirdiğim.

Ben uyanınca ve *o* önündeydi sevdiğim,
belki de hazır, yüklenmek için kapıya, –
o zaman mezardaydım: taş sırtımın altında
ve kendim sert taştan bir yontu gibi.
Hatlarımın bir ifadesi vardıysa,
lambanın huzmesi ve gölgesiydi yalnızca
içeriksiz izi üzerinde yontu keskisi.
Öyle uzandım, ki suretiydi birinin asıl,
döşeğimin geniş lahiti üzerinde,
ve saniyeler geçiyordu: yıl yıl.
Ve benim altımda aynı biçimde
uzanıktı cesedim saçı soluk kırçıl.
Ara.
Monna Lara, prensese yaklaşır ve sessizce ona sarılır.

BEYAZ PRENSES
Bak, yaşamda ölüm böyle. İkisi de
birbirine karışır, bir halıdaki ipliklerin
yürümesi gibi; ve bundan, gelip geçen
biri için, bir suret meydana gelir.
Biri ölürse, bu değildir yalnızca ölüm.
Ölüm, birinin hiç ölememesi demektir.
Çok şeydir ölüm; gömmek ne mümkün.
Ölmek ve doğum içimizde bizim her gün,
ve biz de aldırışsızız doğa gibi,
ikisini de aşar gider, yas tutmadan
ve paylaşmaz acıyı. Acı ve sevinç
yalnızca renktir bizi seyreden yabancıya.
Bu yüzden anlamı büyüktür bizim için,
seyredeni bulmanın, bizi görüp
bakışında yoğuşturup özetleyeni
ve basitten şöyle diyeni: ben şunu görüyorum,
başkaları yalnızca tahmin edip yalan söylerken.

MONNA LARA

Evet, evet, işte bu. Böyle biri olmalı,
yoksa isimsiz suret çok ağır olur.
Kısa ara.
Sana o bugün geliyor...
Kısa ara.
Ama nasıl dayanabildin
bunca zaman? Benimse, takatım tükendi artık.
Düşününce, daha bir yıl boyunca
dolanıp duracağımı akıl sır ermemiş kanla,
dinlenmemiş, – kendi saçım tarafından da
kibirle görmezden gelinmiş bir çocuk gibi,
yalnız ve kör ortasında yangınlarımın,
köpeklere bile yeni ve reddedilmiş gibi,
kendime bile öyle yabancı, parmaklarımın
bana dokunması sanki bir hizmetçinin elleri...:
bir yıl daha yaşayacak olursam eğer,
atarım kendimi bu bir yılın ardından
bir hizmetkârın yoluna çılgın gibi gider
ve yalvarırım ona, kurtarsın diye beni bundan.
Nasıl taşıdın sen bunu?

BEYAZ PRENSES

Kanım taşkındı beter.
Sık sık bağırıp uyandırıyordu beni,
ağlar buldum kendimi ve güldüm delip sessizliği
ve yastığımı ısırdım, parçalanıncaya dek.
Böyle bir gecede – bilirim hâlâ – eridi
abanozdan haçındaki
İsa'm ayrılıp gitti;
öyle büyüktü içimdeki kor:
kolları açık üstümde kaldı.

MONNA LARA
Yine de öyle derin bir kuvvetin vardı.

BEYAZ PRENSES
Kuvvet değildi bu. Hasislikti, hırstı,
bütün korlarını her yılın saklamaktı
geç gelen düğün günü için.
İşte geldi. Bin vuruşla için için
atıyor kalbim. Son tadı da köklerin
içime aktı; olgunum şimdi.
Başım güzel ve hafif ayaklarımın altına yerin
sokulduğunu duyarım bir bulut şeridi gibi.

Ve yarın yaşlanabilirim.

MONNA LARA
Sen gençsin tanı –

BEYAZ PRENSES *inceden gülümseyerek*
Gençlik yalnızca anı,
henüz gelmeyen birinin anısı.
Kız kardeşini omuzlarından tutar
Sen de bileceksin damat için saklamasını.
Çünkü, sabırsızlığın geçiştir.
Uzundur yaşam.
Ara.

MONNA LARA *hayranlıkla*
Işıltı yayılıyor senden
ve bir ihtişam kraliçelerden olduğu gibi.

BEYAZ PRENSES *bakar doğrulup saraya doğru*
Güneş batıyor ve yansıyor evden.
Şimdi artık bekleyeyim, ve sonra el edeyim.

MONNA LARA
El etmedin mi?

BEYAZ PRENSES
Demek ki: bize geliyor
tehlike.

MONNA LARA *gözlerini kapayarak, düşteymişçesine acılı*
Geçse önceki balıkçı teknesi
gibi sağ uçtan sola bir yönelim.
Korku sarmış gibi gözlerini açar
Ama el ediyorsun?!

BEYAZ PRENSES *mutlu*
Orada yandırınca denizi,
el ederim ayakta akşam kızılına bir dizi.
Ev bomboş –

MONNA LARA
Sakin ol! Ayak sesi değil miydi bunlar?

BEYAZ PRENSES *bir an dinler*
Hayır; gel terasa. Ortasından insan bakar
engin denize hoş.
Birbirlerine sarılarak çınarlı yoldan yürürler.
Deniz daha yavaş ve daha ağır solur. Prenses bir defa durup, geriye bakınca,

MONNA LARA *bir çocuk şiiri söyler gibi*
Artık gidemezsin ve çarşaf bağışlayamazsın
ve ne yağ ne merhem ne de baharat,
kendi yatağını düşünmelisin ki olsun,
hazır, aziz ve de rahat.

BEYAZ PRENSES *ciddi ciddi başını sallar yürümeye devam ederken. –*
Biraz sonra Monna Lara prensesi elinden tutar.
İkisi de durur, prenses yine denize bakar.

MONNA LARA
Ne dersin, döşeğini hazırlayabilir miyim senin
ve yüzünü daldıracağın leğeni?
Bana öyle geliyor ki, biliyor ellerim
her şeyi bugün senin gereksindiğin.
Prenses, başını sallar, ve yine biraz yürürler;
sonra terasın basamaklarına ulaşır ve yine dururlar.

MONNA LARA *birden diz çöker*
Seni yatırmak isterim. Sana hizmet etmek.
Benim her şeyim sana sadık –
Beyaz Prenses, onu hafifçe kaldırır, yüzünü avuçlarına alır ve derinden bakar.

BEYAZ PRENSES
Gözlerin derin ve aydınlık.
Bütün mutluluğumu görüyorum onlarda tek tek.
Onu ağzından öper. Monna Lara hemen silkinir
ve eve koşar.
Prenses, şimdi son basamakları çıkar, döner
ve büyük bir beklenti içinde engin denize bakar. –
Bir süre sonra Monna Lara görünür, elinde gümüş bir aynayla, bunu, önünde diz çökerek, prensese tutar.
Yavaşça düzeltir prenses ağır saçlarını.

MONNA LARA *aynanın altında, alçak sesle*
Şimdi o benim içimde tekrar göründü.
O benim elimden tuttu bir kez göründü.
Şimdi yine duyumsuyorum elimde bunu.
Bak, böyle tanıdım işte ben onu...
Prenses aynanın içine gülümser, dalgın dinleyerek. Hemen ardından doğrulur, bakınarak.

MONNA LARA
Şimdi güneş giriyor denize.
Koşarak eve döner.
Ara.
Beyaz Prenses şimdi yalnızdır, dik ve gergin bakışla, terasta durur.
Arkasındaki villa, batmakta olan güneşin yansımasından, (içerde sanki büyük bir eğlence vardır), gittikçe daha parlak görünür. O an prenses, sağ tarafa bakarak, uzakta bir şey fark eder. Eli bir defa bel çantasına uzanır, sanki el sallamaya hazır olmak istercesine. Sonra bekler. Nihayet yaklaşmakta olan kürek sesleri duyulur. Prenses, bütün benliğiyle dışardaki sesleri izlerken, sağ yandan (seyirciden bakınca) sahil boyu bir Misericordia biraderi, yüzünde kara maske, gelmiş ve ağaçlı yolun başına kadar yürümüştür. Onu bir ikincisi izler. İkisi de eve bakar ve birbiriyle fısıldaşır. Şimdi, prenses tam hızlı bir davranışla mendiline yapışınca, ikisi hareketlenir ve rahiplerden ilki çabucak öne doğru birkaç adım atar. Sonra tereddüt eder, yoldaşına dönerek durur. Beyaz Prenses onu fark etmiştir. Bu andan itibaren yalnız ona bakar; bedeni korkudan kaskatı kesilir, deniz gözden yiter, bilincinden yiter, artık kürek vuruşları oradan çok yüksek sesle, yavaş yavaş, tereddütlü algılanmaktadır. Prenses, ürkünç tutukluğu kırıp, yine de el sallamak için, büyük çaba gösterir. Bu mücadele bir süre devam eder. Onun bu ağır ve zorlu hareketlerinden biri sırasında ikinci birader birkaç

adım atar, ağaçlı yolda neredeyse birincinin yanında durur.
– Prenses artık kıpırdamaz. Villanın cephesi sönmeye başlar. Tekne geçip gitmiş olmalıdır; hafif sesli, gittikçe uzaklaşarak, neredeyse gece denizinin sahile vuran dalgaları arasında yiter gider.
Henüz ayırt edilebildiği anda yukardaki evin kemerli yüksek pencerelerinden birinde perde çekilir ve aydınlık, narin bir görünüm, neredeyse bir çocuk bedeni gibi, ortaya çıkar ve el sallar. Önce seslenerek el sallar; bir an duralar ve sonra değişik biçimde sallar: ağır ve yavaş, çekinen devinilerle, veda için el sallamak gibi.

Perde

SANCAKTAR CHRİSTOPH RİLKE'NİN AŞK VE ÖLÜM TARZI

(1899 yılında yazıldı)

24 kasım 1663 Otto von Rilke / Linda'ya bağlı / Langenau / Graenitz ve Ziegra'da, Macaristan'da düşen kardeşi Christoph'un Linda çiftliğindeki payıyla zeametlendi; ama bunun için bir teminat mektubu vermek zorunda kaldı / (getirilen ölüm ilmühaberine göre, Avusturya İmparatorluğu Heyster Alayı'nın Baron von Pirovano Bölüğü'nde atlı sancaktarı olarak ölen) kardeşi Christoph'un dönmesi halinde / zeametin hükmü kalmayacaktı..."

AT sürmek, at sürmek, at sürmek, gün boyu, gece boyu, gün boyu.

At sürmek, at sürmek, at sürmek.

Ve cesaret öylesine yoruldu ve öylesine büyüdü özlem. Dağlar yok artık, bir ağaç bile. Hiçbir şeyin ayakta durmaya takati yok. Yabancı kulübeler susuz çömelmiş, batağa dönmüş kuyuların yanında. Bir kule yok görünürde. Ve hep aynı görünüm. İnsanın iki gözü fazla. Yalnızca gece yolu bildiğini sanıyor insan. Belki geceleyin hep, yabancı güneş altında meşakkatle aldığımız yol parçasını yine geri gidiyoruz. Olabilir.

Ama yazın veda ettik. Kadınların giysileri ışıdı upuzun yeşilin içinden. Ve şimdi at sürüyoruz uzun uzun.

Demek sonbahar olmalı. En azından, üzüntülü kadınların bizi bildikleri yerde.

LANGENAU'lu eyerde kayıp diyor: "Sayın markiz..."
Komşusu olan ufak, kibar Fransız, henüz üç gündür konuştu ve güldü. Şimdi artık hiçbir şey bilmiyor. O, uykusu gelen bir çocuk gibi.
Toz, onun kibar, beyaz oyalı yakasında yapışıp kalıyor; bunun ayırdında olmuyor. Kadife eyerinde yavaş yavaş solgunlaşıyor.
Ama Langenau'lu gülümseyerek diyor: "Sizin tuhaf gözleriniz var, sayın markiz. Mutlaka annenize benziyorsunuz –"
O an ufak adam bir kez daha açılıyor ve yakasındaki tozu silkeliyor ve sanki terütaze oluyor.

BİRİ annesini anlatıyor. Bir Alman besbelli. Yüksek sesle ve ağır ağır oturtuyor sözlerini. Çiçek demetleyen, düşünceli her çiçeği teker teker deneyip, bütünün ne olacağını henüz bilmeyen bir kız gibi -: böyle ekliyor sözlerini. Zevke? Kedere? Herkes kulak kesiliyor. Hatta tükürmeyi bile kesiyorlar. Çünkü, hepsi neyin yakışık alıp almayacağını bilen beyler. Ve o kümenin içinde Almancayı bilmeyen de, birdenbire anlıyor, tek tek sözleri duyumsuyor: "Akşam üstü"..."Küçüktü..."

ORADA herkes birbirine yakın, Fransa ve Burgonya'dan, Hollanda'dan, Karenti vadilerinden, Bohemya kalelerinden ve Kayser Leopold'dan gelen bütün bu beyler. Çünkü, birinin anlattığını, diğerleri de yaşadılar, aynen öyle. Sanki yalnızca *bir* anneleri varmış gibi...

ÖYLECE gecenin içine at sürülüyor, herhangi bir gecenin. Yine susuluyor, ama seyrek sözler yanlarında. Bir an Baron miğferi çıkartıyor. Koyu renk saçları yumuşak ve, başını eğince, kadınsı biçimde ensesine yayılıyor. Şimdi Langenau'lu da alımsıyor: Uzakta parlaklığın içine doğru yükseliyor bir şey, zayıf, koyu bir şey. Tek başına bir sütun, yarı yıkık. Ve önünden geçmelerinden epeyce sonra, bunun bir Meryem olduğu, aklına düşüyor.

NÖBET ateşi. Etrafında çömelmiş bekliyorlar. Birinin şarkı söylemesini bekliyorlar. Ama öylesine yorgunlar. Kırmızı ışık ağır. Tozlu postallarda duruyor. Dizlere dek sürünüyor, kavuşturulmuş ellerin içine bakıyor.

Kanatları yok. Yüzler koygun. Yine de ufak Fransızın gözleri bir an için kendi içinden ışıdı. Küçük bir gülü öptü, ve şimdi o, solmaya devam edebilir onun göğsünde. Langenau'lu bunu gördü, uyuyamadığı için.

Düşünür: Benim gülüm yok, hiç yok. Sonra şarkı söylemeye başlar. Bu, eski, üzünçlü bir şarkı, memlekette kızların tarlalarda söyledikleri, sonbaharda, hasat sona ererken.

DER ki küçük Baron: "Çok gençsiniz, bey?"
Ve Langenau'lu, biraz üzüntülü, biraz da dik: "On sekiz." Susarlar sonra.
Daha sonra Fransız sorar: "Sılada yavuklunuz da var mı, alemdar?"
"Ya sizin?" diye döndürür Langenau'lu.
"Sarışın, sizin gibi."
Ve yine susarlar, Alman sesleninceye dek:
"Ama Allah kahretsin, o zaman niçin eyerlere oturmuş da, bu ağulu topraklardan Türk itlerine karşı at sürersiniz?"
Baron gülümser. "Tekrar dönmek için."
Ve Langenau'lu kederlenir. Kendisiyle oynadığı sarışın bir kızı düşünür.
Vahşi oyunlar. Ve yuvaya dönmek ister, bir an için olsun, salt şu sözleri söyleyebilecek kadar bir süre için:
"Magdalena, - hep *öyle* olduğum için, bağışla!"
Nasıl – olduğu? diye düşünür genç bey. – Ve onlar uzaktalar.

BİR KEZ, sabahleyin, bir atlı gelir, ve sonra biri daha, dört, on. Tamamen demir takım içinde, kocaman. Sonra arkada bin kişi: Ordu.

Ayrılmak gerekiyor.

"Güle güle yuvaya dönün, bay Baron. -"

"Meryem sizi korur, bay alemdar."

Ve birbirlerinden ayrılmak zor gelir. Arkadaştırlar birdenbire, kardeş.

Birbirlerine güveni gerektiren daha fazla şey var; çünkü artık o denli çok şey biliyor biri öbürü hakkında. Tereddüt gösteriyorlar. Ve etraflarında telaş ve nal sesleri. Orada Baron büyük sağ eldiveni sıyırıyor. Küçük gülü çıkarıyor, bir yaprak alıyor. Kutsal bir somunu kırarcasına.

"Bu sizi koruyacaktır. Hoşça kalın."

Langenau'lu şaşar. Uzun uzun bakar Fransızın arkasından. Sonra o yabancı yaprağı üniformasının içine sokar. Ve yürek dalgaları üzerinde bir inip bir kalkar yaprak. Borazan çağrısı. Atını ordunun olduğu yere sürer, alemdar. Üzünçle gülümser: onu bir yabancı kadın korumaktadır.

BİR gün boyu kurmay heyetle. Sövüşler, renkler, gülüşler - bununla kaplı arazi. Rengârenk oğlanlar koşarak geliyor. Boğuşma ve bağrışma.

Orospular geliyor kabarık saçlarında erguvan şapkalarla. El etmeler.

Uşaklar geliyor, kara demirden, yürüyen gece gibi. Öyle ateşli saldırıyorlar orospulara, bunların giysileri paralanıyor. Onları kasnakların kenarına bastırıyorlar. Ve telaşlı ellerin vahşi direnmelerinden kasnaklar uyanıyor, düşte gibi patırtı çıkarıyorlar, patırtı - Ve akşamüzeri ona fenerler tutuyorlar, bir tuhaf : Şarap, demir miğferler içinde ışıltılı. Şarap?

Yoksa kan? – Kim ayrımsayabilir bunu?

NİHAYET Spork'un önünde. Kır atının yanından Kont yükseliyor. Uzun saçı demir parlaklığında.

Langenau'lu sormadı. Generali algılayıp, atından iniyor ve bir toz bulutu içinde eğiliyor. Yanında, kendisini Kont'a tanıtan bir tavsiye yazısı var. Ama bu emrediyor:

"Oku bana o yaveyi." Ve dudakları hiç kıpırdamadı. Onlara gereksinimi yok; bir tek sövmeye yarıyorlar. Bundan ötesini sağdaki konuşuyor. O kadar. Ve bu ona bakınca belli oluyor. Genç bay çoktan bitti. Nerede durduğunu, bilmez oluyor. Spork her şeyin önünde. Gökyüzü bile yok olmuş. O an Spork, büyük general, diyor:

"Sancaktar."

Bu kadarı çok bile.

BÖLÜK, Raab'ın sağ cenahında. Langenau'lu atını oraya sürüyor, tek başına. Düzlük. Akşam. Eyerin ön tarafında takılı maden parçası tozun içinde parıldıyor. Ve sonra ay yükseliyor. Bunu ellerinde görüyor.
Düş görüyor.
Ama tam o an biri bağırıyor yüzüne karşı.
Bağırıyor, bağırıyor, fakat
parçalıyor düşünü.
Bu bir baykuş değil. Şefkat:
bir tek ağaç görünü
bağırıyor ona karşı:
Adam!
Ve o bakıyor: doğruluyor. Doğruluyor bir beden
ağaç boyunca, ve bir kadın gençten,
kan içinde ve üryan,
atılıyor üzerine: Çöz beni adam!

Ve atlıyor aşağıya kara yeşile
ve bir vuruşta ikiye ayırıyor kızgın ipleri;
ve görüyor nasıl dönüyor bakışları aleve
ve dişleri geçiyor birbirine.

Gülüyor mu?

Korkutuyor bu onu.
Ve oturuyor çoktan beygirin sırtında
ve dalıyor gecenin içine. Kanlı sicimleri sımsıkı tutuyor yumruğu.

LANGENAU'LU bir mektup yazıyor, tamamen düşünceler içinde.
Yavaştan çiziyor kocaman, ciddi ve dik harflerle:

"Benim iyi yürekli anneciğim,
"gurur duy: Ben sancağı taşıyorum,
"dert etme: Ben sancağı taşıyorum,
"sevginizi eksik etmeyin: Ben sancağı taşıyorum –"

Sonra mektubu üniformasından içeri sokuyor, en gizli yere, gül yaprağının yanına. Ve düşünüyor: hemen güzel kokusunu alır onun. Ve düşünüyor: belki bulur onu bir gün biri... Ve düşünüyor: ....; zira düşman yakın.

VURULMUŞ bir köylünün üzerinden atlıyor atları. Gözleri ardına dek açık ve bir şey yansıyor içlerinde; bu gökyüzü değil. Daha sonra uluyan köpekler. Demek bir köy geliyor, nihayet. Ve kulübelerin üstünde bir şato yükseliyor taştan. Önlerinde köprü genişçe serili. Büyüyor ana kapı.

Yüksekten hoş geldin borazanı. Kulak ver: takırtı, şangırtı ve köpek havlamaları! Avluda at kişnemesi, nal sesleri ve sesleniş.

MOLA! Konuk olmak bir kez. Hep yalnızca kendi arzularına hizmet etmek yok kıt besinle. Hep yalnızca her şeye düşmanmış gibi uzanmak yok; bir kez de her şeyi oluruna bırakmak ve bilmek: ne olursa, iyi olur. Cesaret de bir kez uzanıp, ipek örtülerin ucuna sarınmalı. Her zaman asker olmak yok. Bir kez perçemleri açıkta taşımalı ve geniş açık yakayı ve ipekli koltuklara yayılıp parmak uçlarına dek öyle: banyodan sonra oturmalı. Ve yine en baştan, kadınları öğrenmeli. Ve beyazlar nasıl ediyorlar ve maviler nasıllar; nasıl elleri var, sarışın oğlanlar, sulu meyvelerle ağır güzel kâseleri getirdikleri zaman, gülüşlerini nasıl terennüm ediyorlar.

ÖĞÜN olarak başladı. Ve bir şölene dönüştü, bilinmez nasıl oldu. Yüksek yalımlar yalpaladı, sesler pırpır uçuştu, delidolu şarkılar kadehten ve perdahtan şıngırdadı, ve sonunda olgunlaşan usulden: dans doğdu. Ve herkesi coşturup sürükledi. Bu salonlarda bir dalga çalkantısıydı, bir karşılaşma ve bir seçme, bir veda etme ve bir tekrar buluşma, bir şaşaa zevki ve bir ışık körlüğü ve sıcak kadınların giysilerine giren yaz esimlerinde bir salınma.

Koyu şaraptan ve bin gülden saatler çağlayıp gecenin düşüne akıyor.

VE biri durup hayretle bu ihtişama bakıyor. Ve o, uyanıp uyanmayacağını bekler bir doğaya sahip. Çünkü yalnızca düşte böylesine haşmet ve böylesine kadınların böylesine şenlikleri görülür: onların en ufak devinisi bir kıvrım, dibaya dökülen. Gümüş söyleşilerden saatler kuruyorlar, ve bazen ellerini şöyle bir kaldırıyorlar –, ve o zaman senin uzanamayacağın herhangi bir yerden, senin görmediğin hoş güller derdiklerini, sanıyorsun.

Ve o zaman düşe dalıyorsun: Onlarla süslenmiş ve başka türlü mutlu olmak ve boş alnına bir taç kazanmak.

BİRİ, beyaz ipek giyimli, uyanamayacağını anlıyor; çünkü o uyanık ve şaşkın gerçek karşısında. Böylece ürküyle kaçıyor düşe ve kendini parkta buluyor, siyah parkta yapayalnız. Ve şenlik uzak. Ve ışık yalan söylüyor.

Ve gece yakın etrafında ve serin. Ve ona doğru eğilen bir kadına soruyor:

"Sen, gece misin?"

Kadın gülümsüyor.

Ve o zaman utanıyor o beyaz giysisi yüzünden.

Ve uzakta ve yalnız ve silah altında olmak istiyor.

Salt silah altında.

"UNUTTUN mu, bugün için benim seyis oğlanım olduğunu? Beni terketmek mi istiyorsun? Nereye gideceksin? Beyaz giysin bana senin üzerindeki hakkımı veriyor -."

"Kaba hırkanı mı özlüyorsun?"

"Üşüyor musun? – Sıla özlemin mi var?"

Kontes gülümsüyor.

Hayır. Ama bu yalnızca, çocuk olmak onun omuzlarından düştüğü için, bu yumuşak koyu giysi. Kim alıp götürdü onu? "Sen mi?" henüz işitmediği bir sesle sorar. "Sen!"

Ve artık üstünde bir şey yok. Ve o çıplak, bir aziz gibi. Aydınlık ve ince.

YAVAŞTAN sönüyor şato. Herkes ağırlaşmış: yorgun ya da aşık ya da esrik. Bu kadar çok boş, uzun sahra gecelerinden sonra: Yataklar. Geniş meşe yataklar. Uykuya dalmak isteyince, bir mezar gibi olan yollardaki sefil evleklerde olduğundan farklı uzanılıyor burada.

"Tanrım, sen bilirsin!"

Yatakta dualar kısacık.

Ama daha içten.

KULE odası karanlık.
Ama birbirlerinin yüzünü aydınlatıyorlar gülümsemeleriyle.
Önlerini yordamlıyorlar körler gibi ve biri diğerini buluyor bir kapı gibi.
Handiyse geceden korkan çocuklar gibi, birbirlerine iç iç sokuluyorlar.
Yine de korkmuyorlar. Bu, onlara karşı bir şey değil: dün yok, yarın yok; çünkü zaman çökmüş. Ve harabelerinden açıyorlar çiçek gibi.
O sormuyor: "Kocan?"
Kadın sormuyor: "Adın?"
Birbirlerine yeni bir soy olmak için, buluştular ya.
Kendilerine yüz yeni ad verecekler ve birbirlerinden hepsini yine alacaklar, sessizce, bir küpeyi çıkarır gibi.

ÖN odada bir iskemlenin üstünde asılı Langenau'lunun uniforması, omuz kayışı ve kaputu. Eldivenleri yerde duruyor. Sancağı dimdik duruyor, pencere pervazına dayalı. Siyah ve ince uzun. Dışarıda bir fırtına kopuyor gökten ve geceyi parça parça ediyor, beyaz ve siyah. Ay ışığı uzun bir şimşek gibi geçiyor, ve kıpırtısız sancağın huzursuz gölgeleri var. Düş görüyor.

AÇIK mıydı bir pencere? Fırtına binanın içinde mi? Kim çarpıyor kapıları? Kim geçiyor odalardan? – Boşver. Kim olursa olsun. Şatonun yatak odasına giremez. İki insanın birlikte yattıkları bu büyük uyku, sanki yüz kapının ardında; öylesine birlikte *bir* anne gibi ya da *bir* ölüm.

BU mu sabah? Hangi güneş doğuyor? Ne kadar büyük güneş? Bunlar kuş mu? Sesleri her yerde.

Her şey aydınlık, ama gündüz değil.

Her şey sesli, ama bunlar kuş sesleri değil.

Bunlar, ışık veren kirişler. Bunlar, bağıran pencereler. Ve onlar bağırıyorlar, kızıl, dışarıda çıtır çıtır yanan arazide duran düşmanların içine içine, bağırıyorlar: Yangın.

Ve yüzlerinde yırtılmış uykuyla sokuluyorlar hepsi, yarı zırh, yarı çıplak, odadan odaya, bölümden bölüme ve merdivenleri arıyorlar.

Ve tutuk solukla borular avluda geveliyor:

Toplan, toplan!

Ve sarsan trompetler.

AMA sancak orada yok.
Bağrışlar: Sancaktar!
Azgın atlar, dualar, bağrışlar,
sövmeler: Sancaktar!
Demir demire, emir ve sinyal;
sessizlik: Sancaktar!
Ve bir kez daha: Sancaktar!
Ve gümbürtülü süvariyle dışarı.

Ama bayrak yanlarında yok.

O, yanan koridorlarla yarış edercesine, kendisini alev alev saran kapılardan, onu alazlayan merdivenlerden koşuyor, kuduran binadan kendini dışarıya atıyor. Kollarında, beyaz, bayılmış bir kadın gibi sancağı taşıyor. Ve bir at buluyor ve bu bir çığlık gibi: her şeyi aşarak ve her yerden geçerek, kendininkileri de. Ve o zaman sancak da yine kendine geliyor ve hiçbir zaman böylesine şahane olmamıştı; ve şimdi hepsi onu görüyor, kendilerinden ilerde, ve açık renkli, miğfersiz adamı tanıyorlar ve sancağı tanıyorlar...
Ama o an doğmaya başlıyor, yükseliyor ve büyüyor ve kızıllaşıyor...

O an sancak düşmanların ortasında yanıyor ve hepsi onun peşine koyuluyor.

LANGENAU'lu düşmanın içinde derinlerde, ama tek başına.
Dehşet onun etrafına bir çember alan yaptı, ve o, orta yerde, yavaş yavaş alev çıkararak yanıp giden bayrağının altında duruyor.
Yavaştan, heniyse düşünceli, etrafına bakınıyor. Önünde pek çok yabancı ve renk renk şey. Bahçeler – diye düşünüp gülümsüyor. Ama o an gözlerin onu yakaladığını duyumsuyor ve adamları tanıyor, beyaz, bunların gavur köpekler olduğunu -: ve atını içlerine sürüyor.
Ama, şimdi arkasında çatışınca, yine bahçeler oluyor, ve onun üzerine doğru atılan on altı eğri pala, ışıl ışıl, bir şenlik.
Gülen bir su sanatı.

ÜNİFORMA şatoda yandı, mektup ve yabancı bir kadının gül yaprağı da. –

Gelen baharda (üzgün ve soğuk geldi) Pirovana Baronu'nun bir atlı ulağı rahvan Langenau'a girdi. Orada yaşlı bir kadını ağlar gördü.

İÇİNDEKİLER

Önsöz 5

Beyaz Prenses 9

Sancaktar Christoph Rilke'nin Aşk ve Ölüm Tarzı 41

Cem Yayınevi, Rainer Maria Rilke'nin bütün şiirleri dizisinde, şairin kendi yayınlama sırasını gözeterek, bu beşinci kitapla *"Beyaz Prenses"* ve *"Sancaktar Christoph Rilke'nin Aşk ve Ölüm Tarzı"* adlı yapıtlarını bir arada sunuyor. Birincisi bir şiirsel oyun kurgusuna sahip. İkincisi küçük bir destan tarzında. Bu ikincisi, *Sancaktar*, 1912 ve 1945 yılları arasında Alman edebiyatının en fazla okunan kitaplarından biri oldu. Özellikle cepheye giden askerlerin çantalarından eksik etmedikleri bir *kült* kitap. Bu kitap aynı zamanda Rilke'nin ününü yaygınlaştırdı. Her iki yapıt da şairin gençlik döneminin doruğu.

Bak, yaşamda ölüm böyle. İkisi de
birbirine karışır, bir halıdaki ipliklerin
yürümesi gibi; ve bundan, gelip geçen
biri için, bir suret meydana gelir.
Biri ölürse, bu değildir yalnızca ölüm.
Ölüm, birinin hiç ölememesi demektir.
Çok şeydir ölüm; gömmek ne mümkün.
Ölmek ve doğum içimizde bizim her gün,
ve biz de aldırışsızız doğa gibi,
ikisini de aşar gider, yas tutmadan
ve paylaşmaz acıyı. Acı ve sevinç
yalnızca renktir bizi seyreden yabancıya.
Bu yüzden anlamı büyüktür bizim için,
seyredeni bulmanın, bizi görüp
bakışında yoğuşturup özetleyeni
ve basitten şöyle diyeni: ben şunu görüyorum,
başkaları yalnızca tahmin edip yalan söylerken.

Jan Ritsema'nın yönettiği "Rilke" adlı oyundan bir sahne, 1988, Hollanda

ISBN 975-406-846-1